

JAN MICHALÍK a kol. Zdravotní postižení a pomáhající profese. 1. vydání. Praha: Portál, 2011, 512 stran. ISBN 978-80-7367-859-3

Šestičlenný autorský kolektiv složený z odborníků působících na vysokých školách i v praxi (Lenka Krhutová, Renata Mlčáková, Libor Novosad, Miloň Potměšil, Milan Valenta) vedený Janem Michalíkem připravil první vydání knihy věnované fenoménu zdravotního postižení. Dílo přináší u nás obecně nepublikované statistické údaje uceleně informující o kvantitativním rozměru zdravotního postižení. Nejedná se tedy o pouhý popis typů a druhů zdravotních postižení. Kniha je členěna do dvou částí. Obsahem první části je šest kapitol týkajících se společenského postavení a životní situace osob se zdravotním postižením. Druhá část je věnována základním údajům a informacím o daném zdravotním postižení, terminologii, základním charakteristikám, etiologii, a klasifikaci osob s příslušným zdravotním postižením. Její součástí je pět kapitol věnujících se fenoménu postižení mentálního a duševního, tělesného, zrakového, sluchového a v neposlední řadě cílové skupině osob s narušenou komunikační schopností vždy s akcentem na pomáhající profese. Poněkud stranou zůstala oblast kombinovaných (vícečetných) postižení.

První kapitola (autoři Jan Michalík a Lenka Krhutová) je věnována **oblasti pomáhajících profesí**, jejím specifickým a specifickým činností a přípravě odborníků pro práci v pomáhajících profesích. Důraz je kladen na to, aby osoby s postižením nebyly vnímány odborníky v pomáhajících profesích jako „nemocné“ a také na umění komunikace s touto cílovou skupinou.

V druhé kapitole (Jan Michalík) je uvedena **charakteristika zdravotního postižení a výsledky** šetření Českého statistického úřadu, z něhož vyplývá, že v ČR žije přibližně jeden milion osob se zdravotním postižením tj. asi 10 % populace České republiky.

Ve třetí kapitole se Jan Michalík věnuje **historickým východiskům** postavení osob se zdravotním postižením. Lenka Krhutová referuje o **mýtech o lidech s postižením** a předsudcích, které jsou rozděleny na šest typů. Jedná se např. o předsudky hostilní: „...*mají samé výhodičky; ...mají všechno zadarmo; ...jen na ně furt doplácíme; ... kdo se má na toho mrzáka dívat.*“ (s. 48) Ve výzkumech jazykových stereotypů vévodí pojem „postižený“. V české legislativě dochází postupně k zavádění pro současnou dobu nejvhodnějšího pojmu „dítě, žák, student, osoba se zdravotním postižením“.

Ve čtvrté kapitole uvádí Jan Michalík **příklady postavení občanů v jednotlivých oblastech** českého právního systému. Pozornost je věnována ústavnímu právu a oblasti právních norem v návaznosti na občany se zdravotním postižením. Autor kapitoly byl v roce 1994 prvním, kdo podal návrh na výslovné uvedení osob se zdravotním postižením do čl. 3

Listiny základních práv a svobod. Uvedení osob se zdravotním postižením v daném ustanovení by znamenalo „...*explicitní vyjádření vůle majoritní společnosti o nápravu stavu.*“ (s. 61)

Pátá kapitola je věnována **vybraným oblastem, ve kterých je postavení občanů se zdravotním postižením nerovné** (Jan Michalík). Jedná se o oblasti zaměstnanosti, vzdělávání od primárního po vysokoškolské, kdy žáci a studenti se zdravotním postižením či znevýhodněním mají většinově specifické vzdělávací potřeby (mj. vyhl. MŠMT č.73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných). Lenka Krhutová referuje o přístupnosti informací, mnohdy však ne-sdělným způsobem. Umístění úřední desky příliš vysoko omezuje osoby pohybující se na invalidním vozíku (text by měl být umístěn ve výši očí).

Šestá kapitola se zabývá **rodinou se zdravotně postiženým členem**, jakožto neopakovatelnou sociální jednotkou. Autor (Jan Michalík) uvádí počty pečujících rodin v návaznosti na nízkou úroveň veřejné podpory. Zmíněna je výrazná časová (psychická a fyzická) náročnost domácí péče. S péčí o osobu se zdravotním postižením úzce souvisí faktor kvalitního bydlení.

Druhá část knihy informuje čtenáře o jednotlivých druzích zdravotního postižení. V kapitole sedmé Milan Valenta uvádí 3–4 % **osob s mentálním postižením** v populaci. Dále je zde zmínka o Deklaraci práv mentálně postižených osob (OSN, 1971). Mimo terminologie a etiologie mentálního postižení je věnována pozornost zvláštnostem osob s mentálním postižením. Jsou uvedeny odlišnosti v myšlení, a pozornosti, v oblasti sexuality. Např. pokud jde o časté incestní jednání a znásilnění osob s mentální retardací, na veřejnost proniknou jen zhruba 3 % sexuálních zneužití. Pozornost je věnována také vymezení dalších poruch osobnosti a chování, různým typům intervence. Kapitola je doplněna přílohou aktuálních speciálně pedagogických center určených pro osoby s mentálním a kombinovaným postižením

Osmá kapitola je věnována **osobám s tělesným postižením**. Libor Novosad uvádí 550 tisíc osob s nemocí či postižením nosného a pohybového aparátu, kardiovaskulárním onemocněním, chorobami plic a dýchacích cest, poruchami metabolických procesů, s onkologickými a kožními onemocněními. Kapitola je doplněna informacemi o kompenzačních pomůckách. Ve shodě s autorem lze konstatovat, že „*Jen společnost informovaná, přijímající a nestrukturovaná na zdravé a ty ostatní je společností zdravou.*“ (s. 185) Pro odborníky praktikující v pomáhajících profesích autor uvádí důležité upozornění: „*Únava, bolest, svalová rigidita, nevyspání (...) bohužel k tělesnému postižení patří, neznamená to však, že je zbytečné se tím zabývat (...). Naopak, např. vyspi-li se člověk alespoň někdy bez bolesti a je-li ráno v lepší kondici, je před-*

poklad, že bude následující den odolnější, s dobrou fyzickou i psychickou výkonností, tedy bude celkově více v pohodě, bude žít kvalitněji.“ (s. 212) Pozitivně hodnotím informace o opomíjených souvislostech období senia, tělesného postižení a paliativní péči v návaznosti na cílovou skupinu.

Lenka Krhutová v deváté kapitole odpovídá mj. na otázku jinakosti, stejnosti a dvou normalit **osob s těžkým postižením zraku**. Uvádí příklady z každodenního života nevidomých osob. Také zmiňuje specifika architektonického prostředí pro výše zmíněnou cílovou skupinu.

Desátá kapitola popisuje specifické komunikační strategie **osob se sluchovými vadami**. Miloň Potměšil upozorňuje na fakt, že *ve vývoji edukace dětí a žáků se sluchovými vadami se setkáváme s různými pojetími a názory, ale v průběhu celého 20. stol. Se jako hlavní myšlenka objevuje a po dlouhou dobu setrvává idea demutizace (překonání němoty) z označení hluchoněmý, jež se dnes už v žádném případě nepoužívá.*“ (s. 383).

V poslední kapitole Renata Mlčáková definuje mj. kdo není **osobou s narušenou komunikační schopností**. Pozornost je věnována např. získané orgánové nemluvnosti, dysartrii. Autorka uvádí přehledné návody jak komunikovat s osobami, které jsou nositeli konkrétních řečových postižení.

Celý text je atraktivní především tím, že je doplněn příklady z každodenního života osob se zdravotním postižením. Kniha bude přínosnou nejen pro odborníky z oblasti pomáhajících profesí, ale také pro rodiče a blízké osob s postižením či zájemce hledající poučení a inspiraci, i když se přímo v pomáhajících profesích neangažují.

Timea Trzos

PANAJOTIS CAKIRPALOGLU: Úvod do psychologie osobnosti. Praha: Grada Publishing, 2012. 288 stran. ISBN 978-80-247-4033-1

Tématu osobnosti se psychologičtí badatelé intenzivně věnují již dlouhou dobu. Za určitý mezník ve vývoji vědecké psychologie jsou považována 30. léta minulého století, kdy se psychologie osobnosti v rámci psychologických věd relativně osamostatňuje. Z tohoto období bývají v odborném písemnictví často zmiňované knižní tituly „Personality: A Psychological Interpretation“ od Gordona W. Allporta, „Psychology of Personality“ Rosse Stagnera (obě z roku 1937) a „Exploration in Personality“ Henryho Murraye (1938).

Odborný zájem o psychologii osobnosti je patrný i u nás, kde se jí věnuje v samostatných monografiích a učebnicích řada autorů (např. V. Tardy, P. Říčan, K.

Balcar, O. Kolaříková, O. Mikšík, O. Čačka, M. Nakonečný, V. Smékal aj.).

Knižní produkci vydavatelství Grada věnovanou psychologii osobnosti. v poslední době obohacuje již třetí kniha (vedle „Psychologie osobnosti. Hlavní témata, současné přístupy“ autorského kolektivu vedeného Markem Blatným. a již šestého vydání „Psychologie osobnosti. Obor v pohybu“ Pavla Říčana)

Recenzovanou práci docenta Panajotise Cakirpaloglu z olomoucké Palackého univerzity, která je svým rozsahem zhruba stejná jako zmíněný text Blatného a spol. a o něco obsáhlejší než práce Říčanova, lze považovat díky formě zpracování za učebnici. Shrnuje relevantní poznatky z podstatných oblastí psychologie osobnosti do 21 kapitol. Kromě nich je zde možno nalézt shrnutí, rejstříky a samozřejmě bibliografický seznam.

Úvodní kapitola přináší obligátní stručnou informaci o podmínkách, za nichž se psychologie osobnosti jako relativně samostatná psychologická věda vyvíjela, s poukazem na odlišné názory badatelů v Evropě a Americe (USA). Další dvě kapitoly („Předmět psychologie osobnosti“ a „Metody psychologického rozboru osobnosti“) jsou věnovány objektu zájmu psychologie osobnosti a metodickým přístupům k jeho zkoumání. Zahrnují jak klasické definice (Eysenck, Cattell, Allport), tak definice současné. Studium osobnosti metodologicky stále komplikuje problém hledání obecných zákonitostí u entity příznačně jedinečným individuálním svérázem. Předmětem čtvrté a páté kapitoly („Skladba osobnosti“, „Dynamika osobnosti“) jsou obecné problémy struktury a dynamiky osobnosti, k nimž se autor vrací ještě podrobněji v kapitolách 17 až 20 („Motivy a motivace osobnosti“, „Frustrace, úzkost, konflikt“, „Emoce a osobnost“, „Poznávací funkce osobnosti“). Kapitola o skladbě (struktuře) osobnosti mimo jiné přibližuje dva příklady modelů osobnosti Jungův a Cattellův. Šestá kapitola se zabývá vývojem osobnosti jako dlouhodobým složitým procesem široce ovlivňovaným vnějšími a vnitřními faktory. Sedmá a osmá kapitola jsou zasvěceny temperamentu a charakteru. Přinášejí příklady vybraných teoretických přístupů k těmto fenoménům počínaje poměrně známým pojetím Hippokratovým. Etickými aspekty charakteru se podrobněji zabývá devátá kapitola („Morálka“) s důrazem na dvě významná psychologická pojetí morálního vývoje J. Piageta a L. Kohlberga. Autor zde správně upozorňuje na skutečnost, že zejména Kohlbergovo pojetí tří hlavních stádií morálního vývoje navazující na Piageta je v odborných kruzích dílem přijímáno a dílem podrobováno kritice. V závěru této kapitoly je položena otázka možných rozdílů v morálce mužů a žen s poukazem na výsledky výzkumů, které svědčí o shodě v morálním usuzování obou pohlaví, a tak nepotvrzují např. představu o nižší morální hodnotě ženské psychiky S. Freuda.

Teoretickým otázkám psychologického výkladu osobnosti jsou věnovány kapitoly deset až čtrnáct. První z nich („Teoretické základy psychologie osobnosti.“)

přináší obecný rámec s úvahami o formálních a obsahových stránkách teoretických pojetí osobnosti. Následující kapitoly („Psychoanalytická perspektiva“, „Perspektiva osobnostních rysů“, „Humanisticko-existenciální perspektiva“, „Sociálně kognitivní perspektiva“) informují o základních zorných úhlech vlivných teoretických koncepcí, pod nimiž je možno zkoumat komplikovaný fenomén lidské osobnosti. Dvě další kapitoly, patnáctá a šestnáctá jsou zaměřeny na centrální fenomén osobnosti důležitý pro pojetí vlastní identity – jáství („Já“ a „Obranné mechanismy Já“). Jsou zde přiblíženy koncepty charakterizující tuto problematiku a pozornost je věnována také způsobům, které jedinec volí ve snaze vyhnout se vnitřním konfliktům či vyrovnat se s nimi v zájmu pozitivní ho sebepojetí.

Poslední, jedenadvacátá kapitola se zabývá poruchami osobnosti. Vedle pojmové charakteristiky opírající se o americký diagnostický a statistický manuál duševních onemocnění (DSM-4) a mezinárodní klasifikaci nemocí (MKN) jsou zde blíže popsány poruchy osobnosti zahrnuté v MKN.

Posuzovaná kniha přináší v jednom svazku zdařilé shrnutí důležitých poznatků z jedné ze základní oblastí vědecké psychologie. To lze jistě považovat za výhodné při nejmenším z hlediska čtenáře, který potřebuje získat v této sféře poměrně snadno základní orientaci, aniž by byl nucen studovat nepřehledné množství primárních literárních pramenů. K tomu bylo ovšem potřebné udělat odpovídající výběr a snažit se zabránit, aby docházelo u čtenáře, který není detailněji seznámen s daným tématem, k nežádoucím zkreslením a přílišným zjednodušením poznatkové báze. Autor proto svůj výběr prezentovaných informací u každé kapitoly vhodně doplňuje didaktickými souhrny podstatných poznatků, slovníčkem odborných pojmů, kontrolními otázkami a literaturou doporučenou pro další studium rozšiřující a doplňující probranou látku. Jednotlivé kapitoly jsou zpracovány přehledně a úsporně. Každá je uvedena stručnou charakteristikou probírané látky.

Kniha Úvod do psychologie osobnosti je vhodným studijním nástrojem pro akademické studenty a i učitele. Dobře může posloužit i odborníkům z praxe díky zahrnutí velké řady poznatků z dané oblasti vycházející z obsáhlé relevantní odborné literatury především zahraniční provenience.

Karel Paulík

MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ, L., ZAPLETA-LOVÁ, J., & NOVÁK, P. (Eds.). (2010). Primární prevence rizikového chování ve školství. Praha: TOGGA. 262 stran. ISBN 978-80-87258-47-7

Monografie *Primární prevence rizikového chování ve školství*, široce podpořená granty,¹ vychází vstříc dlouhodobě naléhavým celospolečenským potřebám předcházet a redukovat míru nebezpečí, spojenou s konkrétními projevy rizikového chování mládeže v naší populaci. Tento cíl zahrnuje v kontextu specifických programů primární prevence rizikového chování několik velkých témat, která se kniha snaží reflektovat.

Samotný text, v rozsahu 182 stran, obsahuje vedle úvodního slova, závěru, příloh a dalších náležitostí, sedm základních kapitol, dále ještě tematicky členěných.

První, rozsahem útlejší kapitola, nabízí přehled *historie i současného pojetí primární prevence* rizikového chování v České republice (respektive v Evropské unii). V přehledu postihuje genezi programů primární prevence rizikového chování, vývoj jejich pojetí a cílů. Upozorňuje na nehomogenní charakter a různorodost přístupů primární prevence rizikového chování podle odlišných resortních koncepcí, poukazuje na nedostatečné vymezení zřetelných hranic, mezi školskou prevencí, zdravotnickou prevencí a prevencí kriminality. Zaujímá kritické stanovisko ke koncepcím prevence zneužívání návykových látek a dalších sociálně patologických jevů u dětí a mládeže na období, zpracovaným MŠMT České republiky v letech 1989 až 2002 a jejich finančně nákladné a nepříliš efektivní realizaci v praxi. Podtrhuje důležitost systematizace a stabilizace primární prevence, k níž došlo v letech 2002 až 2008. Delimituje devět základních typů rizikového chování, na které by měla být primární prevence zacílena, podtrhuje nejpodstatnější požadavky kladené na úspěšné programy primární prevence těchto typů rizikového chování.

V centru pozornosti *druhé* kapitoly stojí *východiska a teoretický rámec primární prevence*. Čtveřice autorů poskytuje postupně přehled o psychosociálních souvislostech rizikového chování, faktorech geneze prostřednictvím popisu rizikových a protektivních faktorů uváděných ve stávajících teoriích. Představuje a hodnotí obecná kritéria efektivní primární prevence, základní typy modelů v primární prevenci určených užívání návykových látek a dalších typů rizikového chování. Modely a preventivní intervence vhodně za-

¹ Kniha byla finančně podpořena MŠMT ČR a projektem „Tvorba systému modulárního vzdělávání v oblasti prevence rizikového chování pro pedagogické a poradenské pracovníky škol a školských zařízení na celostátní úrovni“ CZ.1.07/1.3.00/08.0205 ESF OP VK (Tento projekt spolufinancoval Evropský sociální fond a rozpočet České republiky.) a dále projektem GAČR č. 406/09/0119 EUDAP-2: „Vývoj a ověření metodiky evaluace programů primární prevence užívání návykových látek“ a MSD shering plough a grantu JMK.

řazuje podle klíčových kritérií, tj. *Efektivita* – zda vedou nebo naopak nevedou ke snižování výskytu rizikového chování u jednotlivce nebo skupiny a kritéria *čtetnosti* praktického používání. Správně zdůrazňuje zásadní významnost jasného definování cílové skupiny, důležitost přesnosti popisu cílové skupiny na základě relevantních měřítek. Kapitulu uzavírají oddíly o primární prevenci v komunitě a možnostech financování primární prevence na úrovni MŠMT České republiky.

Popis pracovišť a jejich organizace v rámci systému *školské primární prevence* rizikového chování tvoří obsah *třetí* kapitoly. Autor zde upozorňuje, že ačkoliv by ze systémového hlediska bylo korektní popisovat všechny linie prevence (například systém prevence kriminality v gesci Ministerstva vnitra, do které spadají i jevy dotýkající se také školní prevence, kupříkladu extrémní agresivní projevy nebo drogová kriminalita), věnuje záměrně pozornost pouze prevenci školní. Svůj výběr adekvátně zdůvodňuje.

Výstižný postup tvorby a dokumentace *Minimálního preventivního programu*, jak jej definuje Metodický pokyn MŠMT ČR č.j.: 20006/2007-51, shrnuje následující *čtvrtá* kapitola. Vedle výkladu používá ilustrativní a vysvětlující schémata či pomůcky při přípravě a zpracování a evaluace programu, formuluje otázky vztažené k jednotlivým fázím procesu tvorby a také doporučuje strukturu pro popis charakteristik a vnitřních zdrojů školy jako podklad pro Minimální preventivní program. Text vhodně doplňuje přílohou.

Pátá kapitola je věnovaná významné komponentě Minimálního preventivního programu, tj. Systematickému shromažďování, průběžnému analyzování a vyhodnocování údajů o průběhu intervence a jeho možných účincích – *evaluaci*. Informace, které touto procedurou tvůrce a realizátor programu získá, mohou být použity ke zlepšení intervence, k jejímu rozšíření nebo odmítnutí. Text popisuje typy evaluací z hlediska hodnocených fází programu, z hlediska užitého typu výzkumného plánu, uvádí kontraindikace evaluace a možné neplánované dopady. Zmiňuje provádění evaluace preventivních programů v praxi, včetně jejich certifikace. V závěru podtrhuje významnost role České školní inspekce při monitorování úrovně prevence rizikového chování, zjišťování a porovnávání podmínek práce školních metodiků prevence.

Pozitivně je třeba hodnotit i to, že autoři nepomněli na významnost *podpory vzdělávání* a informačních zdrojů pro organizaci a řízení programů primární prevence. Toto téma věnovali do *šesté* kapitoly, v níž přináší přehled preventivních vzdělávacích činností a nabídku výukových materiálů. Sumarizují preventivní vzdělávací činnosti a výukové materiály pro primární prevenci a doplňují přehledem doporučené literatury k tématu primární prevence. Oblast informačních zdrojů hodnotí jako v současnosti ne zcela uspokojivou, přesto uvádějí řadu dosažených úspěchů při zvládání potíží, s nimiž se v minulosti tvůrci a metodici prevence potýkali, například s nízkou dostupností a úzkým spektrem výukových podkladů

nebo zdrojů informací. Za aktuální problém považují spíše problematickou kvalitu některých nabízených publikací a materiálů.

Šedá – završující kapitola, určená závažnému tématu, *školní socializaci*, pilířům její úspěšnosti, ne-reflektované kritice školní formy socializace a jejím důsledkům. Formuluje náměty, které implikují podněcující otázky o významu a nezbytnosti školní socializace a současně hledá odpovědi v možnostech a pedagogickém smyslu prevence.

Integrální součástí knihy tvoří pět rozsáhlých *příloh*.

Nesporným kladem textu je jeho aktuálnost, komplexnost a v řadě aspektů novost. Přes mírnou různorodost a odlišnou kvalitu jednotlivých kapitol (na textu participovalo 20 autorů z vysokých škol i z praxe) se podařilo editorům vytvořit ucelené dílo, které se bezesporu stane velmi vítaným, potřebným a v praxi užitečným vodítkem práce pomáhajících profesionálů, kteří se otázkami rizikových a ohrožených populačních skupin zabývají. Kniha je sice určena výchovným poradcům, pracovníkům v oblasti protidrogové prevence a učitelům, avšak mnoho zajímavého v ní najdou další odborníci a zájemci.

Helena Zášková

Kontakt na recenzentku:

doc. PhDr. Helena Zášková, CSc., Katedra psychologie a aplikovaných sociálních věd, Filozofická fakulta OU, Reální 5, 701 03 Ostrava. E-mail: zaskodna@seznam.cz

URBÁNEK TOMÁŠ, DENGLEROVÁ DENISA, ŠIRŮČEK JAN: Psychometrika. Měření v psychologii. Praha: Portál, 2011, 319 stran. ISBN 978-80-7367-836-4

Kolektiv autorů Tomáša Urbánka, Denisy Denglerovej a Jana Širůčka sa v tejto knihe podujal dať dohromady problematiku psychometrie, v ktorej sú prepracované staršie prístupy merania v psychológii ale doplnené a rozšírené i o prístupy a zdroje, ktoré sa začali používať v psychometrike len nedávno.

Autori v predhovore zdôrazňujú praktickú dôležitosť štúdia psychometrie v porovnaní s európskym a celosvetovým trendom v používaní psychodiagnostických metód, ktoré smerujú k štandardizácii a kontrole. Upozorňujú na dôležitosť dodržiavania odborných a etických štandardov. Autori poskytujú i stručný návod ako čítať knihu s doplnením matematických vzorcov, aby čitateľ skutočne porozumel, čo sa s dátami deje. Na konci knihy je uvedený prehľadný Slovník pojmov s menným a vecným registrom. Autori nám v slovníku pojmov poskytujú definície kľúčových

vých pojmov z oblasti psychometrie ale i definície bežných pojmov používaných v kontexte študovanej problematiky. Jednotlivé zdroje slovníka sú veľmi prehľadné v jednotlivých heslách označené rímskymi číslicami podľa citácie. Autori pre účel publikácie niektoré heslá vytvorili aj sami pre pochopenie textu. Záujemcov o psychometriku autori pozývajú do diskusie a poskytujú odkaz na webové diskusné fórum, vytvorené pre tento účel.

Predmetná publikácia je logicky štrukturovaná do 11 samostatných kapitol.

Kapitola 1–3 predstavuje dôležitý úvod a širší kontext odboru. V prvej kapitole je detailné vysvetlenie historických súvislostí s poukázaním na nedostatky kvantitatívnej psychológie (od predvedeckého k vedeckému obdobiu, cez najdôležitejšie udalosti v psychodiagnostike až k inštitucionálnemu kontextu psychometrie). Autori zdôrazňujú dôležitosť zjednotenia merania so všeobecnou, kognitívnou a vývinovou psychológiou, kde následne zjednotenie by prinieslo zlepšenie v oblasti aplikácie psychologického merania, v testovaní a v empirickom výskume. Obsahom druhej kapitoly sú prediskutované niektoré témy, ktoré s otázkami psychodiagnostiky len okrajovo súvisia (v rozdieloch medzi štatistickým a klinickým prístupom, príklady štúdií). Z textu vyplýva, že každý užívateľ psychometrických metód by mal ovládať oba typy prístupov. V tretej kapitole sa kolektív autorov venuje teoretickým otázkam merania v psychológii a poukazuje na limity reprezentacionistického ponímania merania a ponúka existujúce postupy, ktoré by tieto nedostatky prekonali (Raschův model).

Kapitola 4–6 a 9–10 obsahuje vysvetlenie podstaty klasickej teórie testov a venujú sa postupom psychometrických metód a analýzy položiek. Konkrétne vo štvrtej kapitole autori precízne diskutujú o charakteristikách jednotlivých metód a o rôznych významoch termínu štandardizácie. Následne na závery tejto kapitoly nadväzujú plynulo ďalšie špecializované kapitoly o reliabilite, validite a o normách v psychometrike. Spomínanej reliabilite sa venuje kapitola piata, kde sú zadefinované prehľadne rôzne ponímania reliability a spôsoby jej zisťovania cez poskytnuté matematické vzorce. Spomínané sú i chyby merania v klasickej teórii testov a z nej vychádzajúca teória zovšeobecnenia, kde autori diskutujú o rôznych faktoroch, ktoré odhad reliability znehodnocujú a predstavujú štandardnú chybu merania. Hodnotné je detailné poukázanie autorov publikácie na pochopenie povahy meraného atribútu v praxi a postupov odhadu reliability, ktoré sa u konkrétnej metóde používajú. Bez pochopenia povahy a odhadu reliability však nie je

možné skutočne posúdiť, či metóda skutočne niečo meria. Nasledujúca kapitola je venovaná prístupom k hodnoteniu validity psychodiagnostických metód. V úvode sú predstavené postupy k validizácii v súčasnosti s posunom k chápaniu validity ako vlastnosti psychodiagnostickej metódy i interpretácie skóre až k praktickému používaniu testov a ich dôsledkov. Obsahom deviatej a desiatej kapitoly sú prístupy k analýze položiek spolu so zásadami správneho prevodu psychodiagnostických metód, ako aj empirické overovanie vlastností psychodiagnostických metód a spôsoby tvorby výberového súboru a typy odvodených skóre, ktoré sa používajú pri tvorbe noriem.

Kapitola 7–8 sa venuje úplne novým prístupom v psychometrike, ktoré sa bežne používajú v zahraničí, avšak v našich podmienkach nie sú natoľko známe (teória odpovedí na položku – IRT a vedomostného priestoru – KST). V kapitole o teórii odpovedí na položku sa čitateľ dozvie o situáciách, kde teória dosahuje priaznivejšie výsledky ako klasická testová teória, ktorá sa používa. Čitateľ je obohatený aj o informácie o praktickom využití novej teórie odpovedí na položku v oblasti adaptívneho testovania. V kapitole o vedomostnom priestore sa čitateľ oboznámi s využiteľnosťou tejto teórie, najmä v oblasti kognitívnej psychológie a oblasti testovania v e-learningových systémoch. Kriticky autori predmetnej publikácie poukazujú na nedostatky a nevýhody teórie vedomostného priestoru a ponúkajú prekonanie týchto obmedzení v prepojení teórií IRT a KST.

Kapitola 11 porovnáva prednosti a nedostatky jednotlivých spomínaných prístupov, v predchádzajúcich kapitolách a poskytuje informácie o teórii spojeného merania CMT a špecifického postupu IRT. Kde pojednáva, kriticky zhrňuje výsledky a zdôrazňuje, že teórie IRT a CMT pracujú realisticky s chybou merania a kladú dôraz na validitu merania. Autori v závere poukazujú na dôležitosť predovšetkým predmetných teórií jednotlivých psychologických atribútov, ktoré majú byť merané.

Táto kniha psychometrie je určená predovšetkým psychológom a študentom. Knihu však môžu využiť i odborníci z pedagogiky, sociológie, medicíny i ekonomických vied ale aj záujemcovia o problematiku merania v psychológii. Prínos recenzovanej publikácie spočíva najmä v komplexnom rozpracovaní teoretických a metodologických prístupov. Kniha prináša veľkú dávku poznania o problémoch merania v psychológii, je pestrá ponukou textov a odborných termínov, čo vysoko prevyšuje obsahový prínos.

Eva Karaffová